

September 2025

Deze route voert langs een groot aantal kleinere en grotere projecten van Karel de Bazel, Johan en Herman Everts, Cornelis Kruisweg, Nico Doornberg, Gerrit Jan en Joseph Vos, Jan Negrijn, Willem Wiggers de Vries en Klaas van den Berg. We doen lang niet alle Bussumse architecten eer aan en we laten architecten van buiten Bussum links liggen, op een paar beroemdheden uit de regio na.

De cijfers tussen [...] verwijzen naar bouwwerken die in deze routebeschrijving zijn opgenomen. Niet alle genoemde bouwwerken zijn voorzien van een illustratie. De opgenomen illustraties [...] geven vooral een beeld van hoe het er vroeger uitzag.

De route kan zowel gewandeld als gefietst worden. De lengte is ± 10 kilometer.

Te voet neemt de route ongeveer 4 uur in beslag, op de fiets ongeveer 2 uur.

Start: Hoofdingang NS-station Naarden-Bussum.

Ga vanaf het station in zuidelijke richting de Stationsweg af.

- **[1]** Links op nrs. 28-36 een blok van 5 winkel-woonhuizen uit 1935 van de hand van Klaas van den Berg. Let op de rond gemetselde uitbouw, een element dat we vaker tegenkomen in zijn ontwerpen.
- **[2]** Alle volgende panden aan de Stationsweg zijn ontworpen door de piepjonge, door de Jugendstil geïnspireerde Bussumse architect Willem Wiggers de Vries: nrs. 16-26 in 1907; nrs. 10-14 in 1906; nrs. 4-8 eveneens in 1906. De nrs. 4-8 hadden oorspronkelijk allemaal torentjes, die in de loop der tijd helaas verdwenen zijn. Op nr. 2 het pronkstuk van Wiggers de Vries in Jugendstil-stijl, met tegeltableaus van de chocoladefabrikant Van Houten uit het naburige Weesp. Een gewaagde geste tegenover hun Bussumse concurrent Bensdorp.

Sla rechtsaf, steek de spoorweg over en blijf de Nieuwe 's-Gravelandseweg volgen.

U komt nu in de villawijk het Spiegel. Vóór de aanleg van de spoorlijn was dit een rommelig gebied met bosjes, heidevelden en akkertjes. Onder leiding van een paar voortvarende projectontwikkelaars, met name Piet Loman en Jozef Biegel, ontstond hier al snel een riante woonwijk voor gefortuneerde Amsterdammers, die hier hun villa's lieten bouwen.

- **[3]** Voorbij de Slochterenlaan aan de rechterkant het appartementencomplex Oranjepark uit 1955, van de hand van de Hilversumse grootmeester Willem Dudok. Voorheen stond hier Hotel Nieuw Bussum, dat al in 1875 bezoekers van Bussum onderdak bood.
- **[4]** Links op nr. 9 villa Oud Holland uit 1903 van Cornelis Kruisweg in eclectische stijl: een vleugje Jugendstil, een vleugje chaletstijl. Het werk van Kruisweg staat officieel op naam van hem en zijn Hengelose collega Van der Goot, met wie hij een maatschap vormde; de Bussumse projecten zijn waarschijnlijk allemaal door Kruisweg getekend.
- **[5]** Op nr. 11 een 'klassieke' villa uit 1897 door gemeentearchitect Johan Everts. Op dit adres was onder meer de Luitgardeschool gehuisvest, en van 1935 tot 1995 de Bussumse Muziekschool. De Luitgardeschool was een kostschool voor meisjes, die later zou uitgroeien tot het Willem de Zwijger College.
- **[6]** Op nr. 13 villa Amby uit 1926, van Herman Everts (de zoon van Johan Everts)
- **[7]** Rechts op nr. 34 de hervormde Spieghelkerk uit 1925, van de hand van de Larense architect Theo Rueter, geïnspireerd door de destijds populaire bouwstijl van de Amsterdamse School.
- **[8]** Aan de overkant van de weg op nr. 21 de Tindalvilla uit 1901, zo genoemd naar de opdrachtgever, Louis Tindal, en waarschijnlijk ontworpen door Gerrit Jan Vos. Ook deze villa heeft een poos dienstgedaan als (kost)school, maar is liefdevol in oude glorie hersteld door de huidige bewoners, Hans en Reina Roelofsen.

Sla bij de Gooilandseweg rechtsaf.

- **[9]** U komt nu langs villa Catalpa, een creatie van Klaas van den Berg uit 1930 in de stijl van zijn leermeester Dudok. De verhoging waar de villa op staat is ontstaan door het uitgraven van de Kom van Biegel, even verderop.

Ga bij de Parklaan linksaf en meteen daarna bij de Nieuwe 's-Gravelandseweg rechtsaf.

- **[10]** Op de kruising links aan Parklaan 2 villa Edinoor uit 1908 van Gerrit Jan Vos, gebouwd als hotel, maar nu in gebruik als kliniek voor cosmetische chirurgie.
- **[11]** Aan uw rechterhand een appartementengebouw uit 1954 van Willem Dudok. Voorheen stond hier een reeks villa's. Daarvan resteert nu alleen nog, op nr. 60, villa Vijverzicht uit 1903, eveneens van Gerrit Jan Vos

Sla voorbij de Kom van Biegel linksaf naar de Beerensteinerlaan.

- **[12]** Rechts op nr. 73 voormalig Hotel Beerenstein, in 1908 gebouwd door Cornelis Kruisweg, later in gebruik als bejaardentehuis. Momenteel is het een kinderdagverblijf. Let op de ronde theekoepel aan de linkerkant van het hoofdgebouw.
- **[13]** en **[14]** Op de kruising met de Nieuwe Hilversumseweg links Sarah's Cottage uit 1903, eveneens van Kruisweg. De villa is genoemd naar de vrouw van de opdrachtgever, kunstschilder Bernard de Hoog. Het is een mooi voorbeeld van de eclectische manier van werken van Kruisweg.
Een ander voorbeeld ziet u als u even linksaf gaat en het naastgelegen pand op nr. 10 uit 1908 bekijkt, villa Aemstelwijck, eveneens van de hand van Kruisweg, maar in een totaal andere stijl.

Keer terug naar de kruising en volg de Nieuwe Hilversumseweg tot aan de Iepenlaan.

- **[15]** Op de hoek het eveneens door Kruisweg ontworpen kerkje van de Nederlandse Protestanten Bond (NPB) uit 1915. Het staat momenteel bekend onder de naam Majellakapel, zo genoemd naar het enorme Gerardus Majella-ziekenhuis dat hier tot 1994 hoog boven de bebouwing uit torende.

Sla rechtsaf de Iepenlaan in en vervolgens linksaf de Gooibergstraat in steek de spoorweg over naar de Brinklaan. Daar rechtsaf en meteen linksaf naar de Singel.

- **[16]** Omstreeks 1900 was dit de zuidelijke begrenzing van het dorp. Rechts op nr. 8 villa Hoog Bussum uit 1906, van Gerrit Jan Vos.

Ga door tot de Laarderweg en sla daar rechtsaf, neem daarna de eerste straat links, de Koopweg.

- **[17]** en **[18]** Omstreeks 1912 ontstonden de eerste initiatieven tot wat we nu sociale woningbouw noemen. Aan de rechterkant van de Laarderweg staat een rij witte huisjes die behoorden tot het Sint-Josephpark, in 1914 door Gerrit Jan Vos gebouwd voor de katholieke Woningbouwvereniging Sint Joseph.

Voor dezelfde opdrachtgever tekende Herman Everts in 1918 de woningen aan de Koopweg. Het eerste huis rechts (nrs. 2-4) was aanvankelijk een badhuis.

Ga aan het eind van de Koopweg linksaf naar de Sint Janslaan. Neem daarna de derde staat links, het Oosterpad.

- **[19]** Hier tekende de katholieke G.J. Vos in 1921 aan de rechterkant van de straat een serie arbeiderswoningen voor de protestantse Woningbouwvereniging De Eendracht.

Ga rechtsaf bij de Laarderweg, overgaand in de Nieuwstraat.

Sla bij de rotonde rechtsaf naar de Huizerweg.

De Huizerweg vormde tot 1902 de grens tussen Bussum en Hilversum. In 1902 kwam er bij een grondruil een groot gebied bij Bussum: alles tussen de Huizerweg en de huidige Randweg aan de rand van de Bussumer heide. Ten zuiden van de Huizerweg ontstond in de daarop volgende decennia enkele grote woonwijken. Na de Tweede Wereldoorlog werd ook het gebied ten zuiden van de Ceintuurbaan volgebouwd. Het eerste deel van de Huizerweg ontwikkelde zich vooral als winkelstraat.

- **[20]** Op de hoek op nr. 2 de Vredekerk, die aanvankelijk gewoon Hervormde Kerk heette, in 1914 gebouwd door Nico Doornberg. Tot die tijd hadden de hervormden gekerkt in een kerkje aan de overkant van het kruispunt (nu rotonde). Dat kerkje zou later, in 1951, dienstdoen als de allereerste televisiestudio van Nederland, de Studio Irene. De kerk is sinds 2004 een appartementencomplex.
- **[21]** Aan de rechterkant van de weg op de nrs. 16-22 een rijtje winkel-woonhuizen van Johannes Negrijn uit 1929.
- **[22]** Aan de linkerkant op de nrs. 13a-15 winkels van Gerrit Jan Vos uit 1930. Op nr. 15 was tot voor kort het bekende Bussumse warenhuis Barneveld Zaken gevestigd.
- **[23]** Ook de winkels rechts op nrs. 30-34 (1930) zijn van de hand van Vos.
- **[24]** Rechts op nr. 54 de voormalige Huishoudschool (Vakschool voor Meisjes) van Cornelis Kruisweg. Op dit adres was van 1993 tot 2014 de Historische Kring Bussum gehuisvest.
- **[25]** Links op de nrs. 45-49 een rijtje winkels uit 1932 van de hand van Joseph Peter Vos (zoon van G.J. Vos).

Vervolg uw weg tot voorbij de rotonde bij het Beatrixplantsoen.

- **[26]** Rechts op nrs. 88-112 een rij huizen van Negrijn uit 1938. Op deze plek stond voorheen de leerfabriek Koelit, die nog dateerde van de tijd dat dit Hilversums grondgebied was. De fabriek verspreidde een indringende stank. Tot opluchting van de omwonenden brandde de fabriek in 1932 af.
- **[27]** Het rijtje winkels op nrs. 114-128 uit 1937 is ontworpen door Joseph Peter Vos.

- **[28]** Verderop rechts op de nrs. 142-160 arbeiderswoningen van Karel de Bazel uit 1918. Dit was het begin van de Godelindebuurt, waar tussen 1918 en 1933 op grote schaal woningen voor arbeiders werden gebouwd, eerst door de socialistische Algemeene Arbeiders Bouwvereniging Bussum, later ook door de gemeente. Let op de gevelsteen tussen nrs. 148 en 150.

Sla rechtsaf naar de Adelheidstraat en vervolg uw weg tot voorbij de kruising met de Voormeulenweg.

- **[29]** Links en rechts stonden hier oorspronkelijk woningen van Karel de Bazel uit 1921. In 2009 zijn die afgebroken, maar vervolgens in oude glorie herbouwd, maar wel vergroot en gemoderniseerd. Waar vroeger 8 woningen stonden zijn het er nu nog maar 7.

Ga terug naar de Voormeulenweg, sla rechtsaf en ga aan het einde links naar K.P.C. de Bazelstraat.

- **[30]** Links op nr. 50 een van de buurtwinkeltjes die destijds tussen de woonhuizen werden gebouwd. Bedenk dat het dorpscentrum destijds ver weg was en dat er geen supermarkten waren. Voorheen was hier een kruidenierswinkel, nu is het een kapperszaak (de Kniphhoek).
Kijk ook even naar het hofje aan het K.P.C. de Bazelplein (nrs. 16-48].

Sla aan het einde van de weg rechtsaf naar Huizerweg en neem vervolgens de eerste straat links, de Willem Kalfflaan.

U komt nu in het Brediuskwartier, na het Spiegel de grootste en belangrijkste villawijk van Bussum. Het stratenplan is ontworpen door K.P.C. de Bazel, maar de detaillering en de parkaanleg is gedaan door tuin- en landschapsarchitect Dirk Tersteeg. Tersteeg heeft daarbij slim gebruik gemaakt van de hoogteverschillen die waren ontstaan doordat sommige stukken wel en andere niet waren afgegraven tijdens de zandwinning in het gebied. De wijk is tussen 1920 en 1935 volgebouwd.

- **[31]** Op nr. 3 de Christelijke Julianaschool in Amsterdamse School-stijl uit 1930 van de hand van Nico Doornberg.

Ga bij de Burg. s'Jacoblaan linksaf

- **[32]** Hier is veel werk te zien van Johannes Negrijn: links op nr. 40 (1928), en daar tegenover aan de rechterkant de nrs. 43-45 (1927);
- **[33]** U passeert nu een brug over het verlengde van een zandsloot. De Bazel bedacht dit waterwerk, maar het is pas tijdens de werkverschaffing uit de jaren dertig uitgevoerd onder regie van Tersteeg, die ook de monumentale trappartijen links en rechts voor zijn rekening nam.
- **[34]** en **[35]** Links op de nrs. 28-30 en verderop links op de nrs. 20-22 opnieuw werk van Negrijn, alle uit 1927 of 1926.

Sla bij de Busken Huëtlaan rechtsaf.

- **[36]** en [37] Links op nr. 1a een vroeg werk van K.P.C. de Bazel, die hier in 1905 een bescheiden huisje bouwde voor zijn vriend Frans Coenen. Het lag destijds *in the middle of nowhere* aan een zandpad. Het zou pas zo'n twintig jaar later gezelschap krijgen, onder andere van de villa op nr. 4 van Negrijn.

Ga bij de Brediusweg linksaf.

De Brediusweg werd in 1905 aangelegd om de Modelboerderij Oud Bussem een verbinding te geven met station Naarden-Bussum. Over de Bussummervaart werd een ophaalbrug gelegd. Langs deze weg staat een groot aantal bijzondere en deels monumentale villa's.

- [38] Links op nr. 74 een villa van De Bazel uit 1918. Let op de gevelsteen, die de vogel Phoenix verbeeldt. De aanbouw aan de rechterkant is van recenter datum.
- **[39]** Rechts op nr. 47 een villa van Van den Berg uit 1937 in de modernistische stijl van Dudok.

Ga bij de Potgieterlaan linksaf.

- **[40]** Sta even stil ter hoogte van de huisnummers 8 en 7 en bekijk de imposante dakpartijen aan de achterzijde links en rechts.
- [41] Ga door naar het einde van de straat en bekijk van hieruit het ensemble links en rechts van de Potgieterlaan, gebouwd in 1927-1929 naar ontwerp van Nico Doornberg. Op het eerste gezicht lijkt de bebouwing symmetrisch, maar bij nadere beschouwing blijkt dat juist niet het geval.

Ga rechtsaf de Burg. s'Jacoblaan in.

- [42] Links op de nr. 6-8 een dubbele villa uit 1926 van Johan Negrijn.

Sla rechtsaf naar de Bilderdijklaan.

- [43] Links op de nrs. 10-12 een dubbele villa uit 1926 van Negrijn, die aan de achterzijde uitkijkt op het Bilderdijkpark.
- [44] Links op de nrs. 4 en 6 twee vrijstaande villa's uit dezelfde periode, eveneens van Negrijn,
- **[45]** Rechts op nr. 1, op de kruising met de Brediusweg een monumentale dubbele villa uit 1928 ook van Negrijn, helaas door de hoge heggen vanaf de openbare weg niet goed zichtbaar meer.

Ga bij de Brediusweg linksaf.

- **[46]** Aan de overzijde van de weg op nr. 37 (rechts van de Paulus Potterlaan) villa Eureka uit 1910, van Gerrit Jan Vos.

U passeert de sloot door het Bilderdijkpark. Het park is, inclusief de oorspronkelijke beplanting, ontworpen door de Dirk Tersteeg. Het water in het park maakt deel uit van de restanten van het stelsel van zanderijsloten dat in de loop der tijd rond de Vesting Naarden was ontstaan.

- **[47]** Rechts op nr. 25 villa Micro Cosmos uit 1911 van Cornelis Kruisweg, gebouwd voor chemicus/apotheker C.J. Koning, die er ook een laboratorium had.
- **[48]** Op de hoek van de Brediusweg en de Brinklaan Hotel-Café-Restaurant Parkzicht uit 1906 (nu Archibald), van de hand van Gerrit Jan Vos. De naam Parkzicht had betrekking op het Prins Hendrikpark, dat in het begin van de 20ste eeuw aan de overkant van de Brinklaan werd aangelegd. Het tegeltableau aan de linkerzijgevel herinnert daar nog aan.

Steek de Brinklaan over en ga schuin rechts de Prins Hendriklaan in.

Het stratenplan van het Prins Hendrikpark is omstreeks de vorige eeuwwisseling ontworpen door gemeentearchitect Johan Everts. Het was de eerste als zodanig geplande uitbreiding van Bussum. Het stratenplan lijkt met zijn gebogen lijnen beïnvloed door de Jugendstil. Het wijkje is tussen 1900 en 1930 volgebouwd. In het park zijn de verschillende modes in de architectuur van die tijd goed af te lezen.

- **[49]** Aan de rechterkant van de weg op de nrs. 13-23 een serie huizen uit 1909 van de hand van Willem Wiggers de Vries in Jugendstil-stijl. Let op de 'tierelantijnen', zoals de balkonnetjes en de geglazuurde bakstenen en dakpannen. De hoekpanden werden voorheen allebei gesierd door torentjes, die het handelsmerk van Wiggers de Vries vormden, maar die vanwege overbodigheid en onderhoudskosten allemaal verdwenen zijn, op het torentje op het linkerhoekpand na.

Ga rechtsaf de Mecklenburglaan in.

- **[50]** Ook hier aan de rechterkant van de weg werk van Wiggers de Vries: op de nrs. 38-48 een serie huizen uit 1909 in chaletstijl.
- **[51]** Voorbij het kerkje van de Evangelisch-Lutherse Gemeente uit 1903 (architect onbekend) op de nrs. 52-58 een serie huizen in een heel andere stijl uit 1906.
- **[52]** Aan het eind van de straat aan de linkerkant op nrs. 47-51 een ensemble van 4 woonhuizen uit 1926 in Amsterdamse School-stijl van Klaas van den Berg. Het gebouw vouwt zich als het ware om de hoek met de Stargardlaan. Let op het fraaie metselwerk en op de bijenkorfachtige torentjes.

Sla linksaf naar de Rostocklaan en meteen weer linksaf naar de Stargardlaan.

- **[53]** Links op nr. 12 de tweede helft van het ensemble van Van den Berg. Let (onder meer) op de ronde schoorsteenpartij, die we vaker tegenkomen in zijn werk.

- **[54]** Aan het eind van de straat rechts op nr. 1 villa Sonnehoeck uit 1912, van de hand van Herman Everts. Let op het mooie meandermotief op de eerste verdieping.

Sla rechtsaf naar de Prins Hendriklaan en meteen weer rechtsaf naar de Wladimirlaan. Ga door tot nr. 10.

- **[55]** De kerk van de doopsgezinde gemeente uit 1923 verschuilt zich als het ware tussen de woonhuizen in deze staart. De kerk is ontworpen door Cornelis Kruisweg en deed aanvankelijk ook dienst als 'tempel' voor de Bussumse Vrijmetselaars, waartoe Kruisweg behoorde.

Keer terug naar de Prins Hendriklaan en sla rechtsaf naar het Stationsplein.

- **[56]** U kijkt nu uit op het fraaie station Naarden-Bussum, een ontwerp van architect Herman Schelling uit 1926.
Hier is ook het Documentatiecentrum van de Historische Kring Bussum gehuisvest.
Dit is het eindpunt van de route.

- 0 - 0 - 0 - 0 -